

Der den norske stat selv tviholder på eiendomsretten til mineralene på Finnmarksvidda, støtter norsk bistand militante urfolkaktivisters tilsvarende kamp mot den guatemalanske stat., skriver **Henrik Wiig**, utviklingsøkonom ved Norsk institutt for by og regionsforskning.

Bistand mot mineralrikdom

DEBATT & INNLEGG

Mineraler er Guatemalas olje. Moderne utvinning gir et betydelig potensial for både lokal og sentral skattlegging som kan føre også den store mayabefolkningen ut av en trøstesløs fattigdom. Imidlertid er bare to slike prosjekter igangsatt, etter tildels voldelige konflikter med urfolkgrupper.

Jeg gjennomførte tre evalueringer av norsk støtte til lokale NGO-er (ikke-statlige organisasjoner) i Latin-Amerika ifjor. De viser at norsk urfolkassistans ofte støtter militante organisasjoner som ikke ønsker at moderne gruvedrift skal ødelegge den opprinnelige kulturen. De lokale mayanes motstand er derimot økonomisk begrunnet. De nærer en dyp mistillit til den «hvite» staten, og tror ikke de vil få sin del av inntektene.

Lokalt presenterer NGO-ene det som om Ilo-konvensjon §169 gir urfolk full råderett over deres områder. Denne knesetter imidlertid bare retten til konsultasjon. Urfolks uttalerett fratar

ikke den guatemalanske statens grunnlovfestede rett til underjordiske ressurser og ekspropriasjon av jord til hele befolkningens beste. Særlig det siste punktet underslås aktivt av de lokale NGO-ene for å øke motstanden mot utvinningsprosjekter. Etter lang kamp har mange mayaer endelig fått formell eiendomsrett til jord, og opplever derfor statens gjeninntreden som et rent overgrep. De svarer derfor med kjente politiske virkemidler i Latin-Amerika: jordokkupasjoner, fysisk vold, veikblokkader etcetera. For få uker siden ble 29 politimenn kidnappet under en landkonflikt. Internasjonale selskaper velger dermed å holde seg borte. Heller ikke staten ønsker økt spenning på landsbygda hvor en blodig borgerkrig raste kun litt over et ti år tidligere.

Vi ser derfor at konsultasjoner og avstemning blant mayaene organisert av manipulative NGO-er i praksis blir avgjørende for å stoppe utvinningen. Vår støtte er en viktig forklaringsfaktor for deres «suksess», siden norsk bistand utgjør opp mot halvparten av deres driftsbudsjett. Virkningen i et fattig utviklingsland bør ikke undervurderes.

Vi kan ikke bruke det lille Alta kraftverket som den norske stat

FORSKJELLIG PRAKSIS. Den norske stat hjemme og ute, skriver Henrik Wiig.

77 Konflikt medfører at rikdommen blir liggende i bakken, hverken til nytte for fattig eller rik, maya eller hvit

presset igjennom på Finnmarksvidda som målestokk. En riktiggere sammenligning ville vært det historiskhypotetiske tilfellet at sildefiskerne i Rogaland (gitt de var definert som urfolk) hadde klart å stoppe oljeutvinningen. Hvor høy ville levestandarden i Norge vært da, også blant urfolk?

Et alternativ for Norge kan være å støtte mer forhandlingsorienterte urfolksorganisasjoner. Internasjonale selskaper utøver såkalt «sosialt ansvar» som i praksis betyr at de er villige til å betale ekstra skatt/ytelser for å oppnå lokal aksept. Når slike avtaler inngås før prosjektet starter, er det enklere å oppnå gjennomslagskraftige ordninger som

kommer hele den påvirkede befolkningen til gode; det være seg skolebygg, helsestasjoner, yrkesopplæring, idrettssponsing eller årlig bidrag til lokaladministrasjonen. Motytelsen er gjerne at lokalbefolkningen hindrer motstandere og lykkejegere fra å presse selskapet for goder gjennom aksjoner i etterkant. I dag belønnes jordokkupanter dessverre med erstatningsjord, mens lovlige mayaer ikke får noe som helst.

De fleste norskfinansierte lokale NGO-ene støtter slike ulovlige aksjoner passivt, mens enkelte både innrømmer og skryter av deres aktive rolle. Norsk bistandsadministrasjon har utviklet et høyt toleransenivå for ulovlige aksjoner i Latin-Amerika, selv om forskjellen fra kidnappinger av norsk oljepersonell i Nigeria ikke er særlig stor.

Det er en fremmed tanke i Norge at geografisk eller etnisk bestemte grupper skal ha større innflytelse over utvinning og inntekter fra underjordiske ressurser. Finnmarksloven gir samene ingen særstilling i utvinningen av underjordiske ressurser i deres geografiske områder. Vi er derfor med på å hindre fremveksten av en helhetlig guatemalansk stat. De 22 mayagrupper

pene er reelt så forskjellige at ethvert forsøk på politisk koordinering hittil har strandet. De får nå juridisk selvråderett, og NGO-ene jobber for at hver gruppe skal få kontroll over «sine» naturressurser – og på sikt stor økonomisk og politisk selvstendighet.

Det paradoksale er at en føderal struktur vil lette utvinning gjennom direkte avtaler mellom hver mayastat og selskapene. Slik selvstendighet er imidlertid utopisk siden det er uakseptabelt for det guatemalanske storsamfunnet. Ved å oppildne urfolk mot selskapene klarer NGO-ene å stoppe utvinningen, men de er ikke mektige nok å gi dem reell råderett over ressursene. Norge bør heller fostre forhandlingsvilje hos sine partnere. En nødvendig forutsetning er da at også norsk bistandsbyråkrater anerkjenner statens eiendomsrett til underjordiske ressurser og retten til å ekspropriere jordoverflaten. Guatemalas arvesølv må opp av bakken, til beste for mayaene som pinner ut et magert levebrød fra jorda som i dag dekker en formidabel nasjonal formue.

FLERE INNLEGG NESTE SIDE

Hvor ble det av visjonene, Stoltenberg?

Da Stoltenberg-regjeringen tiltrådte, var kampen mot fattigdommen førsteprioritet. Regjeringen har nå senket ambisjonsnivået, glemt «de fattige», og satt skytset inn mot Stein Erik Hagen. Ikke veldig visjonært, akkurat.

Jens Stoltenberg lovet også at det skulle bli orden på næringsministerens verktøykasse når han tok over. I dag er det kun «Røkke-aksjer» i den kassen. I Redaksjon 1 på NRK nylig sa næringsminister Dag Terje Andersen (Ap) at aksjekjøpet i Aker Kværner ble gjort for å bevare rundt 11.000 arbeidsplasser i Norge. Dette er ikke aktiv, men passiv næringspolitikk.

Økt statlig eierskap bidrar hverken til å bevare eller skape nye arbeidsplasser. Stoltenberg-regjeringen burde heller gi næringslivet så gode rammevilkår at bedriftene ønsker å etablere arbeidsplasser og virksomhet i Norge. Det hjelper nemlig lite å ha staten som eier hvis konkurrentene har bedre vilkår.

Kanskje har Hagen likevel litt

rett når han trekker parallellene til de tidligere kommunistregimene i Øst-Europa. For i stedet for å bruke 4,8 milliarder kroner på bedre rammevilkår, valgte Stoltenberg-regjeringen å øke det statlige eierskapet på bekostning av det private.

OM STATLIG EIERSKAP. Advokatfullmektig Bernt Jørgen Stray.

Konkurransedyktige rammevilkår vil sikre både arbeidsplasser og verdiskaping her til lands, uavhengig av om aksjonærene er norske eller utenlandske. En slik politikk vil utvilsomt også komme «de fattige» til gode.

Tør jeg foreslå at Stoltenberg skifter fokus, og lar den tidligere kjøpmannen ligge?

Bernt Jørgen Stray, advokatfullmektig, Oslo

PEEL.NO: KVOTEHANDEL

